

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

2. De lege naturali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

Deinde præceptum superioris quo alicui determinatæ personæ præcipit, ut hic & nunc faciat vel omitat aliquam actionem, inducit obligationem & tamen non est lex. Sin iliter quando statuitur à Principe ut per annum subditi aliquid faciant, aut ad aliquod determinatum tempus, non est lex, licet inducat obligationem.

CONCLUSIO II.

Quid est
lex ut sic.

2. *Lex ut sic bene describitur esse quod inducit obligationem faciendi aut omitendi actionem aliquam, universalem, respectu omnium talis vel talis conditioni, sine determinatione ad certum tempus.* Probat, quia omni & soli legi convenit hæc ratio, & per hoc distinguitur consequenter ab omni alio, quod non est lex: ergo hic bene describitur, quia non agitur de alia descriptione, quæ de ea, per quam cognosci potest quod omnes leges conveniant in aliqua particulari ratione in qua distinguuntur ab omnibus aliis rebus, quæ non sunt leges.

Probat, antecedens, quia nulla lex assignabilis est, cui hæc ratio non convenit; nec est aliquid aliud, cui convenit: in enim aliquid, maxime iuramentum aut promissio, aut receptum superioris, vel dictum, vel statutum, quod non dicitur lex: his autem non convenit, non quidem iuramento aut promissioni, quia talia obligant tantum per se personam, partem iuramentum aut promissionem, & consequenter non inducunt obligationem universalem respectu multitudinis illius. Non etiam præcepto vel statuto, vel edicto superioris quæ non dicuntur leges, quia, vel non obligant multitudinem; vel si faciunt, non nisi ad determinatum tempus, ut magis patebit, ex dicendis.

CONCLUSIO III.

3. *Lex ut sic adequate dividitur in legem naturalem & positivam, & hæc in divinam & humanam.* Probat, prima pars, quia datur lex naturalis, & positiva, & nulla lex assignabilis est, quæ non sit alterutra, quid autem sit utraque lex postea declarabitur.

Lex ut sic
adequate
dividitur
in natura-
lem &
positivam.
Et positi-
va in hu-
manam
& divinam.

Probat, secunda pars, quia datur sine dubio lex positiva humana & divina, & nulla lex positiva assignabilis est, quæ non sit vel una, vel altera, comprehendendo tamen sub humana Angelicam, quæ eodem modo ex communi iure loquendo vix humana vocari potest & solet, sicut actiones liberæ eorum humanæ dicuntur in eo sensu, quo in Tractatu de actibus humanis sumitur actio humana. In quo non potest esse alia difficultas aut controversia, quam de nomine.

QVÆSTIO II.

De lege naturali.

DE hac lege quia fusissime legi in Commentario meo ad dist. 7. Tertij, hic brevissime discursam, eo lectorem pro diligentiorem remittens examine.

CONCLUSIO.

4. *Lex naturalis consistit in convenientia aut disconvenientia, quam habent actiones aliquæ ad naturam rationalem independentem à lege positiva Dei aut creaturæ.* Hæc est conformis Maiori 4. dist. 1. quest. 1. Lor. dist. 6. de legibus, Montefino dist. 22, quæ sit. 2. contra Nominales qui putant eam consistere in actu voluntatis divinæ, Suarezium qui partim in tali actu eam collocat, Vasquæm qui in natura rationali, Averroem qui in eadem natura ut est cognoscitiva, seu in intellectu, Alensem & Bon. qui in habitu superaddito, & alios qui in actu intellectus.

Probat, primo, Quia illud est lex naturalis, à quo per se primo habent actiones esse prohibite aut præceptæ, quæ prohibentur aut præcipiuntur tali legi: sed hæc hoc ab illi convenientia aut disconvenientia, quas habent secluso quocumque alio, à quo haberent illas: ergo.

Probat, maior, tum quia lex positiva est illud, quod primo redditur aliqua actio prohibita aut præcepta, quæ per talem legem prohibetur aut præcipitur tum quia gratia negaretur quod lex naturalis esset illud.

5. *Probat, secundo, quia nihil aliud assignari potest quod conveniens dicatur lex naturalis: ergo.* Probat, antecedens, reiciendo breviter alios dicendi modos, neque potest collocari partialiter aut tota iter in iussione Dei, quia omnis iussio Dei ad extra est libera, & consequenter talis, ualeat potest non habere, sed quævis nullam haberet, adhuc aliqua essent prohibita de lege naturali, quia est evidens, etiam in tali casu, quod Deus non sit inhonorandus, quod est ipse obediendum, & qui inhonorat ipsam aut statueret non obedire ipsi, etiam in casu quo non haberet illam iussione, quæ prohiberet inhonationem, aut præcipere obedientiam, pessime faceret & sane qui hæc negaret, posset negare quod esset malum facere id quod Deus præciperet non fieri, neque enim magis evidens est esse malum non obedire Deo, quam inhonorare ipsum: ergo non consistit totaliter aut particulariter in iussione Dei.

Non etiam in natura rationali secundum se, aut secundum quod est cognoscitiva; nec in intellectu, quia actiones, quæ sunt prohibita aut præceptæ de lege naturali, habent esse tales ex se, & non à natura aut intellectu; nam non posset natura aut intellectus vnas prohibere, alias non, nisi propter differentiam quæ est in ipsi met operationibus, quia scilicet aique ex naturalia ipsi conveniunt, aliqua disconveniunt, aliqua sunt ex se indifferentes sic ut non habeant convenientiam, ratione cuius præcipiantur, nec disconvenientiam ob quam prohibeantur. Ergo nec à natura nec ab intellectu habent prohiberi aut præcipi.

6. *Confirmatur de natura, quia idem sibi præcipere nequit, nisi quatenus considerentur in ipso diuerse considerationes, nempe ratio personæ particularis ac universalis seu communis, ob quas diuersas considerationes repertas in principe forte sit, ut ipsi sibi possit præcipere & ferre legem, cui ipsemet teneatur obedire: sed in natura rationali non sunt huiusmodi diuerse considerationes: ergo non potest esse lex naturalis obligans se ipsam aut præcipiens vel prohibens aliquid sibi.*

Confirmatur secundo, de actu intellectus, quia eatenus actus intellectus, aut natura ut cognoscitiva, esset lex qui requiritur propositio intellectus, & homo debet se conformare suo iudicio absoluto de re aliqua facienda, unde si iudicaret absque ut quod teneatur hominem interficere, peccaret nisi interficeret: sed hæc ratio non sufficit, nam hoc non provenit ex eo quod ipsum iudicium aut propositio sit lex obligans, sed ex eo quod per illam proponatur lex, aut quæ vere obligat, aut quæ apparet obligare, ut manifeste patet ex eo, quod requiratur etiam propositio rei, quæ est prohibita lege humana; & quod si quis existimaret aliquam rem esse sic prohibitam, peccaret, nisi abstineret ab ea, quamvis reuera non esset sic prohibita; & tamen non propterea dixerit illi legem humanam consistere in actu intellectus, aut natura rationali ut cognoscitiva.

7. *Obicitur primo, Lex naturalis communiter dicitur indita cordibus hominum, innata, insita homini, ac stabiliter mansuens in ipso: sed hoc non est verum de convenientia, aut disconvenientia actionum, quæ eatenus est in homine, quatenus cognoscit aut apprehendit ipsam; non autem apprehendit aut cognoscit semper: ergo non est lex naturalis.*

Respondetur, distinguendo maiorem, quatenus unusquisque habet propensionem naturalem & facilitatem ad eam cognoscendam, concedo: quatenus ipsi met ex formaliter esset infixa, indita, innata, nego maiorem distinguo etiam minorem: non est verum de convenientia aut disconvenientia actionum, quod sit innata &c. priori modo, nego; posteriori, concedo, & nego consequentiam.

Confirmatur hæc responsio, Quia non potest intelligi quod lex naturalis collocata in eo, in quo volunt aduert.

aduersarij, sicut formaliter innata ac infixa immobiliter naturæ, sed id deberet intelligi in aliquo sensu figurato & improprio; ergo cum debeant ipsi ad talem sensum recurrere, ad talem etiam nobis recurrere permittere debent. Probatur antecedens, Quia neque natura rationalis, aut secundum se, aut secundum quod est cognoscitiua; neque iussio Dei; neque actus intellectus ullus potest dici esse innatus cordi, hoc est intellectui hominis.

8. *Obiicitur secundo.* Actiones præceptæ per legem positam habent conuenientiam ad naturam rationalem, & prohibent disconuenientiam: ergo possunt dici esse de lege naturæ, si lex naturæ consistat in tali conuenientia ad disconuenientiam.

Confirmatur. Si conuenientia actionum, quæ sunt de lege naturæ, est lex naturæ, etiam conuenientia actionum, quæ sunt de lege positiua, potest dici esse lex positiua; sed hoc est absurdum: ergo.

Respondeo, negando consequentiam, quia non quæcumque conuenientia actionum est lex naturæ, sed conuenientia, quam habent ex se independentem ab alterius iussione; talem autem non habent actiones, quæ sunt de lege positiua tantum. Posset tamen quis dicere quod actiones præceptæ lege positiua sint etiam legis naturæ non simpliciter tamen, sed ex hypothesi præcepti positiui; quia reuera lex naturæ obligat ad obediendum superiori præcipienti cum debet, & est lumine naturali euidens quod malum esset non obedire ipsi.

Ad confirmationem respondeo negando sequelam maioris, Quia illa conuenientia, quam habent actiones præceptæ lege positiua, non conuenit ipsis ex natura sua, sed per legem seu ratione legis positiuæ, quæ potest assignari distincta ab illa conuenientia; sed conuenientia actionum præceptarum lege naturæ conuenit ipsis per se primo, & non ratione alterius legis, quæ commode assignari possit.

Quæritur quænam sunt quæ præcipiuntur aut prohibentur lege naturali.

Respondeo ex dictis, illa sola præcipi quæ habent ex se sine iussione superioris conuenientiam, & ea prohiberi quæ habent disconuenientiam, & cum priora sint honesta & posteriora inhonesta, lex naturalis præcipiet sola honesta & prohibebit sola inhonesta.

Maiores difficultates est an omnia quæ sunt sic conuenientia & honesta præcipiatur, & omnia disconuenientia inhonesta prohibeat.

Respondeo autem quod sic contra eos, qui ad legem naturalem spectare putant sola illa conuenientia ac disconuenientia, quæ ex terminis nota sunt esse talia, & ratio est quia non magis illa dici debent esse de lege naturali, quam quæ ex talibus recte deduci possunt, omnia autem ex se conuenientia ac disconuenientia honesta & inhonesta, quæ non sunt nota ex terminis esse talia, deduci possunt ex conuenientibus ac disconuenientibus honestis ac inhonestis, quæ sunt nota ex terminis: ergo omnia omnino conuenientia ac disconuenientia, honesta ac inhonesta spectant ad legem naturalem, præsertim si sint sic conuenientia aut disconuenientia, ut siue ex terminis siue ex discursu constet, quod sit malum omittere, quæ conueniunt, aut facere quæ disconueniunt.

An lex naturalis sit vna in se & apud omnes homines ac semper.

Quæritur secundo, An lex naturalis sit vna in se & apud omnes homines ac semper.

Respondeo affirmative, Nam imprimis est vna quatenus conueniunt omnes leges naturales in hoc quod sint tales, independentes à positiua volitione: & quatenus quod est legis naturalis apud vnum; id ipsum siue multiplex sit, siue non, est legis naturalis apud omnes à parte rei, quamvis posset fieri quod defectu cognitionis sufficientis id haberetur ab vno pro lege naturali, quod non haberetur pro tali ab alio; cum enim sit conuenientia operationum aut disconuenientia, quam habent ex se, nequit fieri ut absque ignorantia non habeatur ab omnibus pro lege naturali quod reuera est tale.

Deinde ex hoc sequitur, quod debeat esse vna omni tempore, ita ut quod censetur legis naturalis pro vno

tempore debeat conferri talis pro omni tempore eo modo, quo intelligitur esse talis in illo tempore nisi in casu ignorantia. Verum quidem est quod alicui possit esse de lege naturali, facere aliquid, quod non debet alius facere, nam Princeps ex lege natura i supposita institutione debet aliqua facere, quæ non debet subditis & contra; & aliquo tempore potest esse de lege naturali Patri generare ex filia, cum scilicet non essent alie mulieres sufficientes ad propagationem generis humani, quod à toto tempore non esset ipsi necessarium ex tali lege. Sed omnes tamen omni tempore iudicant debere Regem facere talia & subditum talia, ac Patrem cognoscere filiam in talibus circumstantiis; nec vnquam potest contingere ut vllus non existimet, nisi det neatur, ignorantia, debere fieri omni tempore quod debet fieri vltimo tempore ex lege naturæ, suppositis iisdem circumstantiis; va iatio vero circumstantiarum potest facere, ut quod aliquo tempore fieri debet, non debeat alio.

11. *Quæritur tertio,* An lex naturalis obliget in conscientia sic ut transgressores possint merito puniri pena æterna sensus & damni qualem patiuntur de facto qui inferi non damnantur. Et dico *pæna æterna*, quia de pæna illa temporalis non est difficultas, quia alias nec obligaret vltimo modo, aut certe inutilis esset obligatio eius, nisi transgressio posset aliqua pæna puniri.

Respondeo, Quod lex naturalis quoad aliqua præcepta sua, nimirum illa quæ respiciunt Deum, ut quæ præcipiunt ipsum non in honorem, ut obligent sic, nam non est potior ratio, cur non obediens Deo iubenti possit inferri talis pæna, quam irreuerentiam exhibenti illi, nec enim grauius videtur malum aut magis punibile quacumque pæna non obedire Deo, quam irreuerentiam ipsi exhibere aut eum odio prosequi. Nec refert quod qui irreuerentiam exhiberet, non cognosceret pænam æternam, quia sufficit quod faciat actum, qui ex se merito exigeret talem pænam.

Quantum ad præcepta concernentia proximum ut talem præcipere, aut Rempublicam sine ordine ad Deum, non credo quod sic obligent, quia pæna illa videtur excedere sine comparatione quodcumque detrimentum factum Reipublice sine ordine ad Deum, quia non potest esse factum ipsi nisi detrimentum finitum, pæna autem illa est infinita. Si cognosceretur tamen quod aliquis per culpam factam contra legem naturæ perderet vitam æternam & damnetur in inferno ut si interficeretur in statu mortalis peccati, tunc quamuis interfecit non prohiberet ut alia lege quam naturali, existimarem quod puniri merito posset pæna inferni, quia tantum detrimentum intulit proximo & iuxta hoc potest discuti de aliis casibus.

12. *Quæritur quarto,* An lex naturalis obliget ad modum virtutis, sic scilicet, ut cum observanda est debeat observari per actum bonum, & non sufficeret ipsam observare per actum indifferentem aut malum, verbi gratia quando lex naturalis obligat ad succurrendum proximo in extrema aut graui necessitate, posset aliquis succurrere ex motu charitatis, aut ex motu vanæ gloriæ, aut indifferenti, & si ex primo motu succurreret, observaret legem per actum bonum, si ex secundo per malum, si ex tertio per indifferentem, si non satisfaceret aut præcepto, nisi per actum bonum obligaret ad modum virtutis, quia non sufficeret ponere actum præceptum, hoc est succurrere proximo, sed debere succurrere ex motu virtutis; si vero satisfaceret ponendo actum præceptum, hoc est succurrendo, ex quocumque motu succurreret, siue bono siue malo, non obligaret præceptum ad modum virtutis, hoc est ad motum virtutis, sed ad actum materiale tantum virtutis.

13. *Circa hoc respondeo primo,* quod lex naturalis obligat ad non ponendum actum malum & consequenter, quod non possit quis satisfacere vlli præcepto legis naturalis per actum malum, sic quin transgredatur legem naturalem, quamvis non transgredere legem illam naturalem, quæ præciperet determinatum aliquem actum. Hæc quoad primam partem patet quia actus malus, ut talis habet disconuenientiam ex terminis ad naturam

An obliget pænam æternam sensus & damni.

An obliget ad modum virtutis.

nam rationalem, sed omnis actus talis prohibetur per legem naturalem, ut patet ex dictis: ergo non potest quis obsequere illam præceptum legis naturalis per actum malum, quin transgrediatur legem naturalem aliam.

Probat secundam partem. Quia malitia, quam habet ille actus, posset non spectare ad illam legem, quæ præcipit illi actum, nam quando præcipitur subuentio pauperis per legem naturalem propter decentiam participationem quæ est in illo actu, quæ decentia spectat ad virtutem caritatis aut misericordiam, si quis subueniret ad finem vanæ gloriæ, malitia quæ esset in illa subuentione non spectaret, ut est euidentius, ad misericordiam, aut charitatem, sed ad virtutem humilitatis, cuius est reprimere appetitum vanæ gloriæ: ergo sic succurrendo non transgredietur quis præceptum legis naturalis de misericordia exhibenda proximo, sed potius transgredietur præceptum legis naturalis de humilitate obseruanda, seu non faciendo quod est contrarium per se ipsi: & hinc patet quod præceptum aliquod particulare legis naturalis non obliget ad modum virtutis, cuius est præceptum, quamuis lex naturalis vniuersalis sumpta obliget ad modum virtutis sic, ut non possit obseruari per actum virtuti oppositum, hoc est per actum v. t. i.

13. Respondeo secundo. Posse obseruari legem naturalem vniuersaliter per actum indifferentem sic, ut aliquis non peccet contra vllum præceptum eius, quando talem tantum eligeret, etiam cum instaret obligatio præcepti alicuius determinati legis naturalis. Probat hoc quia per se nullum præceptum iuris naturalis obligat ad non eliciendum actum indifferentem, aliis non esset indifferens; hoc autem supposito quando instat præceptum de succurrendo proximo, si succurratur per actum indifferentem facit præceptum illi, nam solum requirit subuentionem proximi, quæ subuentio æque fit ad utilitatem eius, siue fiat honeste, siue ex motu indifferenti, siue etiam ex malo, ut ostensum est supra, & gratis & absque fundamento diceretur quod obligaret ad honestatem speciem, quæ est in illa subuentione, ut etiam patet vltimus ex eo quod si quis subueniret ex alio motu bono, nemo diceret quod non sufficeret optime.

Quia vero certum est. Quod aliqua præcepta iuris naturalis obligant ad actum bonum, ut verbi gratia, præceptum de amando, aut colendo Deum, neque enim amari aut coli potest actu malo aut indifferenti, cum iam dictum sit aliqua posse obsequari actum indifferentem aut malo, oportet assignare quamnam præcepta obligent ad actum bonum, & quamnam non, ac etiam discrimen vtrumque, ob quod aliqua obligant ad talem actum, aliqua non.

Ad quod respondeo. Quando præcipiuntur aliqui actus, quorum emolumentum consistit in aliqua honestate, præcepta ad illos obligantia obligare ad honestatem, & consequenter ad modum virtutis; & hoc modo obligant præcepta amoris diuini & reuerentiæ illi exhibendæ. Præcepta vero quibus præscribuntur actus, qui habent ex natura sua physica emolumentum, ratione cuius possent præcipi, ut est præceptum de subueniendo pauperi; de pugnando pro Repul. & similia, non obligant ad honestatem, nec consequenter ad modum virtutis.

14. Quæres vltimo. Quomodo se habeat lex naturalis ad legem æternam & ad ius Gentium.

Respondeo. Si capiatur lex æterna pro dispositione, quæ ab æterno Deus habuit circa creaturarum creationem & directionem in suos fines, quo sensu Deus dicitur de lege ordinaria non posse facere hoc vel illud, quamuis absolute & simpliciter posset, eam non spectare ad legem naturalem, ut hic de ea agitur; si vero capiatur pro aliqua dispositione rerum, quæ est ab æterno in mente diuina, vnde oritur ex natura rei obligatio faciendi aut non faciendi aliquid, coincidit realiter cum lege naturali, & solum differt per hoc, quod, ut naturalis, solum dicit convenientiam aut inconuenientiam, vnde oritur obligatio independentem à lege positua, præscindendo ab hoc an sit æterna nec ne; ut vero est æterna inuoluit æternitatem

illam, quam habet necessario in mente diuina; & quamuis leges etiam posituæ sint etiam ab æterno in mente diuina, non tamen eo modo quo lex naturalis, quia hæc est simpliciter necessario existens in ea, non vero lex positua.

Respondeo secundo. Si capiatur ius gentium pro omni illo, quod apud omnes Gentes obligat communiter, legem naturalem coincidere cum iure Gentium, quoad aliqua, quia lex naturalis obligat apud omnes Gentes, etiam de facto quoad aliquam partem, illam scilicet quæ sufficienter proponitur; & quoad omnem partem quantum est ex se, licet quoad aliqua proxime non obliget apud aliquas forte, defectu sufficientis propositionis; non vero coincidit villo modo cum iure gentium quoad aliqua, quia ius Gentium comprehendit omnia, quæ communiter apud omnes Gentes obligant; aliqua autem ex illis non sunt iuris naturæ, sed positui, ut est ius captiandi ac in seruitutem redigendi captos in bello, quod non spectat ad ius naturæ, quamuis non sit contra ipsum.

QVÆSTIO III.

An possit dispensari in iure naturæ.

15. Anc etiam questionem subtilissime tractavi in Commentario meo ad disp. 37. Terrij. n. 104. & sequentibus, vnde breuiter hic difficultatem perstringam.

CONCLUSIO I.

Dei potest dispensare in aliquibus præceptis Decalogi & Deus consequenter in aliquibus præceptis iuris naturæ, quia talia sunt in ab omnibus admittuntur præcepta Decalogi. Hec est Doct. d. 37. cum suis omnibus quem sequuntur Nominales, Casp. Gerson, Nauarrus, Sanchez, Henric. contra D. Thom. & p. De- suos, quos sequuntur Suarez, Pasques, Auerfa.

Probat autem quia Deus potest dare licentiam ut aliquis interficiat innocentem, vtatur vxore alterius, eo iniuncto: hæc autem sunt prohibita in Decalogo & consequenter in lege naturæ: ergo potest dispensare in aliquibus præceptis Decalogi & legis naturæ.

Probat consequentia, quia nihil aliud intelligimus per dispensationem hic, quam facultatem faciendi licite, quod prohibetur fieri per legem naturæ ac Decalogi.

Probat antecedens, tum quia non patet ex terminis neque villo discursu sufficienti probari potest, quod non possit, ut patebit ex solutione obiectionum; tum quia de facto præcepit Abraham interficere filium suum innocentissimum Isaac, facilius autem longe est dare licentiam contrafaciendi præcepto, quod est in præcepto dispensare, quam præcipere ut contra faciat, quod ultra licentiam inducit obligationem contrafaciendi.

Confirmatur, quia ut Princeps dispenset in lege sua, sufficit, ut det licentiam contrauenienti in casu, quo sine ipsius licentia non posset iuste contraueniri: ergo cum Deus possit facere per licentiam, aut præceptum suum ut contraueniatur præcepto de non interficiendo, cui sine tali licentia non possit iuste contraueniri, potest dispensare dispensatione propriissima.

16. Ad hanc probationem respondent aduersarij Deum præcepisse quidem illam interfecionem, & eam fuisse propterea licitam Abraham, ac consequenter posse ipsum præcipere multa alia contra præcepta Decalogi, ac posse etiam licentiam faciendi actus per illa prohibitos dare; sed tamen tum eum non dispensare proprie dicta dispensatione, de qua hic agitur, sed improprie tantum; quia quando præciperet, aut licentiam daret, mutaret materiam actus reducendo ipsum ad statum talem, ut amplius quamdiu talis maneret, non esset prohibitus lege naturæ: sicut licet de lege naturæ prohibetur ablatio rei alienæ, si tamen Deus faceret aliquem dominum istius rei; ut bene posset, cum ipse sit supremus Dominus omnium rerum, tum ille posset accipere rem illam, nec ablatio esset vetita lege naturæ, quia tum res non esset aliena, sed propria.

Sed imprimis ex hac responsione habetur, quod Deus actu suo aliquo possit efficere, ut licite quis contraueniat præceptis